

OSETLJIVI ČOVEK

This publication has been supported by the
Ministry of Culture of the Czech Republic

Ova knjiga je objavljena uz podršku
Ministarstva kulture České Republike

MINISTERSTVO
KULTURY

OSETLJIVI ČOVEK

Jahim Topol

Sa češkog preveo
Uroš Nikolić

HELIK S

Naslov originala
Jáchym Topol:
CITLIVÝ ČLOVĚK

Copyright © Jáchym Topol, 2017
Copyright © 2019. za srpsko izdanje, Heliks

Izdavač
Heliks

Za izdavača
Brankica Stojanović

Urednik
Bojan Stojanović

Lektor
Aleksandra Dragosavljević

Štampa
Newpress, Smederevo

Tipografija
Warnock Pro

Prvo izdanje

ISBN: 978-86-6024-021-9

Smederevo, 2019.

www.heliks.rs

OSETLJIVI ČOVEK

1. Bristol Gloub. Zašto se obraća obojici. Noćna gužva. Mama ujutru. Sveska. Tetovirani momak. Kamp u plamenu. Terajte se! Elenor i njeni dečaci. I dalje.

Kako da se ovde koncentrišem, pobogu?

Tata je povijen nad volanom kombija, flaša je nadohvat ruke, na kolenima raširena sveska, stalno u nju nešto zapisuje.

Zamalo sinoć da završim poglavlje, ali bio je takav metež, makar sad imam nacrt! Pritom, Bristol je bio sjajan! Dečaci, sećate se brodskog momka Džimija Hokinsa? Obraća se obojici jer, kako kaže, hoće da ih raspriča. I onog u benkici i onog koji je porastao.

A, znaš šta je zanimljivo? Okreće se ka Sonji koja nad plamičkom rešoa zagreva kašičicu. Na drugoj ringli povremeno promeša kašicu za maleckog.

Sada se pre identifikujem sa Long Džonom Silverom!

To je zbog srednjeg veka, mama nastavlja svoj jutarnji ritual dok joj je rukav košulje jarkih boja zavrnut.

A tatina ispisana, iskrzana sveska s flekama od kafe i vina preleće dotad usnulog mališana i zapada među krš.

Proteže noge, naslanja leđa na sedište i opušta se. Posmatra nomadsko stanište. Na sebi ima flekavu majicu, kratke pantalone, oči mu neprestano radoznalo svetle. Na glavi histriona otrcani hipi šehir ispod kojeg štrče iskrzale vlasi protkane sedim dlakama.

Gleda u kapije kampa, zapravo neuglednu repliku teatra Gloub, gde nestvarno mnoštvo sijalica koje se potpuno razgore tek uveče obrazuje brojku 400, pomalo komični portret dramaturga i natpis HIS WORDS: WISDOM, FREEDOM AND BEAUTY.*

Ispred ringišpila, tradicionalnog dela festivala ovog puta posvećenog životu i delu Viljema Šekspira, okupila se neobično velika masa ljudi privučenih noćnim posetiocima. Svojevremeno su tata i Sonja na ovom istom mestu doživeli nalet kreativnosti i, slaveći ulaz Češke Republike u Uniju, zaradili neverovatnih tri stotine tri-naest funti sterlinga. Danas je, međutim, sve drugačije.

---

* Engl.: NJEGOVE REČI: MUDROST, SLOBODA I LEPOTA. (Prim. prev.)

Tata zuri, čkilji, procenjuje. Njuška. I kao da se orijentiše isključivo pokretima svog nosa, nekad je hteo da ga čitavog obloži tankim slojem plemenitog metala, ali toliko uspešan ipak nije bio.

Pred kapijom su sedeli na brzinu sakupljeni službenici odseka za imigrante. Stolovi, računari, papiri na koje su spuštene tanjiri s krofnama i kolačima, šoljice s kafom.

Juče je trg bio prazan. Danas je, međutim, načičkan grupicama ljudi. Redovi spavača u vrećama, žene u dugačkim haljinama s decom u naručju, tu i tamo gomila sveta sedi i gestikulira. Starice tegle balone s vodom, besposleni muškarci u džinsu i majicama kratkih rukava kao da nadgledaju njihov posao.

Na obodima gomile, koja zbog pretežno crne odeće odaje utisak masovnosti, stoje policijska kola. Noćne pridošlice ostajale su da leže tamo gde su se iscrpljeno dovukle, nesigurnost i strah čitave noći su u talasima zapljuskivali gomilu.

Bristol mi se baš sviđa! Mada, nikada nismo videli luku, možda danas stignemo, šta misliš? Tata se obratio dečaku koji tek što je krenuo po vodu.

Red do hidranta protezao se pored kapije. Možda je puklo crevo, ili je neko ošteti jedan od izvora, kolona tamnoputih žena koje se polako pomeraju napred noseći buriće ili flaše u cegerima, dečacima oko patika teku potoci.

Hey you... podiže glavu, a nasmešena devojka s grivom svetle kose koja joj pada na ramena pruža mu kroz prozorčić osvetljene replike teatra Gloub krofnu prelivenu čokoladom.

Propinje se na prste, oseća kako mu pekmez curi niz ruku, ali ga tada neko odvaljuje po ramenu. Dvojica štigljastih, tamnih dečaka. Veća krofna, s prelivom kao iz snova, istog trenutka se srušila na zamlju.

Oh, no... devojka se proteže i ovoga puta mu pruža čitavu kutiju đakonija, čije raznobojne glazure već obasjava jutarnje sunce.

Kako se samo ustremljuju, potezanje ga odvaja od flaše za vodu, tamo ih je sada već jezivo mnogo, nestaju među maramama i majicama i laktovima koji nanose udarce, mota se oko njih kao štene koje je nemilosrdni gospodar ubacio usred borbe dobermana.

Gleda kako oboreni baloni nestaju iza sukanja, cipela, patika i sandala koje kreću napred, tetura se prema ženama, sklanjaju se od njega uz vriske, kao da je kakav grozni insekt. S velikim zaprepašćenjem shvata da na stomaku i dalje pridržava kutiju u čijim uglovima leže zgnječene krofne: pobedio je.

Steže plen, za tren je među usnulom gomilom, neko dopola još u vreći okreće se za njim, dečak se trza.

Sada gleda pravo u lice golog dečaka. Otprilike su sličnog godišta i visine. A njegovo inače smrknuto lice sada je potpuno crno. Lice, ramena i butine prekriveni su mu tetovažama nanetim prilično revnosnim ubodima. Okružuju ih ljudi koji sve više naviru. Utočište porodičnog kombija sada je daleko. Pruža kutiju dečaku. Okreće se i podiže jedan balon, drugi mora da izvuče ispod nečijih nogu, provlači se s njima natrag do kolone, zatim uzima crevo i puni ih do vrha. Kao što je uvek radio.

Večernji nastup u Bristolu je, nažalost, otkazan. Citiran je član zakona koji govori o nepredviđenim okolnostima, pogromima, pa čak i humanitarnim katastrofama (plus šezdeset dve funte nadoknade za njih dvoje).

Neka, ionako smo hteli da iskočimo iz kišnih mantila i krenemo na jug!

Pridružuju se koloni automobila i do uveče stižu u novi kamp.

Sonja i dečaci su iznureni od puta, te odmah odlaze na spavanje. Nisu ludi da idu u barake, smestiće se pozadi, u kombiju.

Mama drži mališana u naručju, nešto mu šapuće, dečak pada u san, poslednje što vidi je tata na prednjem sedištu koji isturene brade švrlja po svesci.

Tokom noći neko je zapalio ciganski kamp. Napadači su ubacili jedan Molotovljev koktel kroz prozor barake, drugi je zapalio drvenu stražarsku kućicu. Dok polovina karavana trči i gasi požar, koji se pritom nimalo ne smiruje, a ostali se užurbano pakuju, tata pokušava da umiri porodicu.

Namerno su zapalili baraku u kojoj nema nikoga. Samo provociraju, neće nikoga da povrede.

Ali hoće da se teramo odavde!

Tebi je to čudno?

Slušaj, polazimo istog trena! Mama proviruje svojim jednim zdravim okom, još uvek delimično zatvorenim, izvanredno bunovna i razbarušena.

Tata se buni, baš je hteo da završi poglavlje. Ali, možda od svega na kraju ispadne i pozorišni komad, mrmlja. Utom prednje staklo pogađaju kamenice. Bačene izdaleka i već bez snage, dobiju po staklu poput kapi kiše.

Prokletsvo! Tata je uzviknuo i zafrljačio svesku pozadi, na gomilu sličnih, već ispisanih.

LEAVE MEANS LEAVE! POLISH VERMIN!*

Transparentima domaće radinosti mašu ljutite žene, kao i stariji dečaci smrknutih lica.

Na čelu kolone koja izbija iz sporedne ulice i napreduje prema opustošenom kampu okuplja se banda dečaka.

Predvodi ih osoba preteće pojave obučena u crno, s megafonom na usnama. Punim plućima ispod tankih brčića skandira natpis s transparenta pljujući u vazduh, a crnim kišobranom zadaje takt čitavom horu.

Gledaj, Sonja, zar te ne podseća na nekog iz pesme Bitlsa?

Grlati klinac komadom cigle pogađa branik kombija. Ostali oduševljeno urlaju.

Da, to je Rigbijeva!

Drugi klinac gađa kombi ciglom, ali ne dobacuje.

We are not Polish vermin, we are CZECH VERMIN!† viče tata kroz prozor. Mi smo se za vas borili! Betl of Britn, da li ti to nešto govori, baba? Viče na staricu koja se zajedno sa ostalima brzo približava.

Ti si se tad sigurno već rodila, kravo matora!

Smiri se!

Krava jedna!

Polaze. Mama hvata dečaka za ruku. Drugom rukom pokazuje

* Engl.: Odlazite znači odlazite! Poljska gamad! (*Prim. prev.*)

† Engl.: Nismo mi poljska gamad, mi smo ČEŠKA GAMAD! (*Prim. prev.*)

na ulicu, između kućica od crvene cigle kao s razglednice promiču ostali meštani. Po razrovanom travnjaku trče dečaci i mladići u trenerkama i farmerkama, u rukama nose palice.

A najbrži među njima, dobro obučeni klinac šareno tetoviranih ruku u prugastoj majici koju kaiš odvaja od bermuda, pljuje na haubu i ustrempljuje se na zadnja vrata kombija.

Bolje onda da krenemo, kaže tata. I kreću. Trajektom i dalje.

2. TRAVELERS – NO HOLIDAYS! Ljutiti oficir. Uspomena na Slovačku, uspomena na ljubav. O nozi. O zavisnosti. Na mostu. Pod mostom: simfonija svemira.

Kroz Francusku su proleteli, dan ovde, dan onde, tata, na jugu pomalo i somelijer, ne skida pogled s programa dešavanja.

U Španiji ih, međutim, na mestu nekadašnjih kampova dočekuju istrгани ili zabetonirani priključci, grafiti koji besno poručuju TRAVELERS, LEAVE! WE HAVE NO HOLIDAYS!† i poruke, da se, na primer, teraju u tri lepe, sprejom ispisane na balvanima ili betonskim zidčićima koji okružuju bivši parking za prikolice.

Na uzvišenju Penjaskosa, tradicionalnom sastajalištu hipika, u pripravnosti stoji odred lokalne milicije opremljen vodenim topom i transparentom NO! THANK YOU, ADIOS!, a svega nekoliko kilometara izvan Toleda prostire se ogromni izbeglički kamp i gotovo da se spaja s gradom u kome su u toku demonstracije i tuča s policajcima, te je festival KOBKA u čast Edgara Alana Poa, nažalost, otpisan (minus trista četrdeset sedam evra za oboje), a slična situacija je i u gradiću San Guzman, u kome tog leta nema zainteresovanih za pozorište (minus dvesta pedeset evra za nju, minus trista pedeset evra za njega, minus petnaest evra za dečake koji bi briljirali kao lutke, maleckog bi okačili da visi), i tako redom.

Prelaze u Francusku i na nekakvom odmorištu u smiraj dana iznenađeno naleću na tvrđavu karavana i zid ćutljivih, brkatih tipova

---

† Engl.: Putnici, idite! Nema ovde odmora! (*Prim. prev.*)

u prepotopskim sakoima, neki od njih prebacili su i crvene šalove preko njuške. Razularena deca vuku svoje majke za dugačke, šarene skute, kosa, obrazi i potiljci prepuni su srebrnog nakita i sličnih drangulija, nisu nimalo tiha.

Gle, zauzeli su nam mesto! tata doprinosi sveopštem metežu i galami.

Ali pre nego što su uspeli da se suoče sa okupatorima, zaustavio ih je žandar sa automatskom puškom prebačenom preko grudi.

Tata hitro sakriva ispod nogu flašu iz koje se upravo spremao da potegne.

Namršteni dugajlija u oficirskoj uniformi kreće pravo ka prozoru.

Traže da se okrenemo i idemo. Smesta.

Ni slučajno! Dečaci su umorni! Kaži tom klipanu da tu kampujemo hiljadama godina, zaboga.

Žandarmu se, međutim, taj ton očigledno ne sviđa.

Obilazi haubu, a zatim očima punim kiptećeg gneva gleda pravo u tatu.

Kaže da je po novom zakonu ovo ovde samo za državljane Francuske. Moraš da izvadiš la carte du nomade.

Mon capitaine, šta sereš, budalo! viče tata. Kakvu kartu, zar smo mi Cigani? Mon colonel, nu nesompa les ciganes, mi smo Česi! Nu som bohemes o Bohemi!*

Kaže da je za goste iz inostranstva najbolji pansion Kod tri kule Napoleona Bonaparte, ravno tri kilometra odavde!

A ko će to da plati, jebote, da li je normalan! Pitaj tog Luja de Finesa!

Neću!

Pokaži na decu! Dečaci, ispravite se!

Policajac se okreće ka Sonji koja se očajnički smeši, i ka preplašenom dečaku, a zatim iz futrole izvlači revolver i pritiska cev tati na vrat.

Tata gleda pravo ispred sebe i grozničavo se obližuje, skupljajući kapi znoja.

---

* Moj pukovniče, nismo mi Cigani, mi smo Česi! Mi smo boemi iz Bohemije. (Prim. prev.)

Oficir govori tihim, ozbiljnim glasom.

Kaže da je strašno umoran. Kaže da je ta kolona iz Rumunije danas već četvrta. Kaže da mrzi Hitlera, ali da mora stalno na to da se podseća. Kaže da ovde nemamo šta da tražimo. Takođe kaže da ga ne zajebavaš.

Dobro, dobro, mrmrlja tata. Ekskize mua, mesje, pardone mua, sikeće policajcu u leđa dok okreće kombi, čuti dok se prašnjavim putem voze nazad, čuti i kada naiđu na asfalt, pa pored par puto-kaza, sada već voze poznatim krajem, suvim i prašnjavim, u daljini već vidi okuku reke, juri ka njoj, nekada su tu u okolini imali par tezgi, bilo je par kampova, bili su tamo i bez dece i kasnije sa njima, da! Dobro znaju ovaj kraj, urezao im se u sećanje i to ne samo zbog tezgi, a dečaci? I njima će se urezati.

Nećeš da cugneš? To je odlično vino, amontiljado, ozbiljno!

Ne pij dok voziš, da li si normalan? mama se buni, otima mu flašu i pije li pije.

Par gutljaja amontiljada prija kao limunada.

Slažem se, kaže mama nakon što odvoji usne od flaše. Njeno lice, dotad prilično zgužvano, poprima mirnije obrise, kroz kapilare teče blaženstvo. Popravlja zavoj na nozi, zateže ga.

Francuzi su se nešto uozbiljili, zar ti se ne čini?

Posle onoga u Bataklanu.

Šta?

Ma da, u svim je vestima, ali ti ne razumeš...

Kakav sad Bataklan?

Nakon što mu je objasnila, stao je da pretura po kutiji, jednom rukom je preturao po džepovima, i najzad je odnekud izvukao dva rozikasta parčeta papira i njima zamahao Sonji pred očima.

Vidiš? Baš tamo je trebalo da idemo! Karte sam dobio od ortaka, osvojio sam ih. Skoro da se rasplakao, njegova omiljena grupa je svirala, ali opklada je opklada, ne može se tu ništa!

Molim?

Hteo sam da te vodim tamo kad nam je bila godišnjica, ali sam potpuno na to zaboravio! A koliko je tamo bilo mrtvih? Imali smo ludu sreću, shvataš?

Zaboravio si na našu godišnjicu! To baš liči na tebe!
Izvini!
Hmmm!
Već sam te jednom pitao, ali gde si naučila sve te jezike?
Učila sam ih.
To vam zavidim. Mi smo učili samo ruski.
To nam neće trebati.
Ali imaš rusko ime. Zar ti to nije čudno?
To tata.
Ti uvek kažeš tata ovo, tata ono, a šta je s mamom?
Mahnula je rukom u daljinu.
Moje ime je jevrejsko.
Ne kaže se tako.
Kako se kaže?
Biblijsko. Kaže se biblijsko.
Da, tako je! Gledaj...

Stigli su do mosta, ogromne konstrukcije nad dolinom, do mosta koji poznaju iz podnožja, pogledali su jedno drugo, pitomim pogledom iz dna sebe do dna onog drugog, dok na trenutak večnosti ne postanete taj drugi, nema sumnje da misle o svom prvom susretu. Onda, u Slovačkoj.

Devojku je ponovo video sledećeg jutra. Izvukla se ispod zavese iza koje su se okupili ostali učesnici pozorišnog karavana i sela je kraj njega. Zatvorio je beležnicu, odložio hemijsku i zagledao se.

Vitka i lepa, šarene kose, njena nedra su pevala.

Čemu mogu da zahvalim za ovu čast?

Onda su se poljubili. Dok je sa slovačkih planina, koje su okruživale beton i travnatu površinu na kojoj se odigrava festival Pohoda, duvao blagi vetrić, grleći i milujući njihova užarena srca.

Pa ti si pravi muškarac!

Ranoranioci za stolom iza njih prasnuli su u smeh, tip s koskom u nosu gotovo da je zacvileo, drugi, metroseksualac išaran od glave do pete, samo je štucnuo i sasuo u sebe celu mirindu.

Nasmešila se. Prisećala se prošle noći, kada je veliki zavodnik,

potpuno iscrpljen, pao u njeno nežno naručje i opustio se poput zadovoljnog, nahranjenog detenceta.

Ti si prava matora drtina! Pazi, različite generacije bi trebalo da su suprotnosti, ali meni se tvoja generacija sviđa.

Ozbiljno? A čime se bavi tvoj tata?

Mi smo iz Benešova.

A tvoj nastup. Slušaj! Bila si najbolja!

A gde si ti to naučio?

U sanatorijumu, na umetničkoj terapiji, priznao je.

Da, ti si jednostavno svoj. Sviđa mi se i što nisi istetoviran.

Razmišljao sam i o tome, ali ipak poštujem modrice.

Nije išao u detalje. Nije pričao o mračnim stranama tetoviranja, gde šušte kese sa acetonom i puče se pederski usta, niti o tami koja pritiska njihove duše, zašto da je, tako mladu, plaši?

Molim?

Oni nemaju nikakav instinkt za samoodržanjem.

Aha! A kuda ideš posle ovoga?

Još ne znam.

I to mi se sviđa.

Iz toplih sećanja prenulo ih je truckanje, budući da su upravo prešli preko žutih ležećih policajaca i izbili na dugački most. Kao da ga je izgradila nekakva vanzemaljska civilizacija! Gvozdena konstrukcija na desetine metara iznad reke! Lučni svodovi, filigranski izrađeni šrafovi i matice, pažljivo isklesane kamene ploče ušuškane jedna preko druge. Fascinantno.

I baš ispod tog mosta se porodila, nekih, ko će ga znati, recimo devet meseci nakon što su se upoznali, nedelja dana gore ili dole, ko bi pobrojao minute u valovitom toku ljubavi i harmonije koji su iz njih u početku izbijali poput gejzira.

U daljini, iza sasušenog predela, svetluca more, ispod njih je francuska reka, još jedanput upija odraze njihovih duša, vuče ih ka dnu, među otpad, u nadolazeće blato.

Skreće pogled sa auto-puta, posmatra taj njegov nos, istureni pokazivač pravca, okreće se ka dečacima, ka mališanu usnulog lica

i onom starijem, koji zamišljeno gleda kroz prozor. Koliko je samo tužna! I koliko je samo srećna!

Pazi! A možda je život samo sada!

Obećala si da nećeš više o tome.

Nema ni raja ni pakla, to ti tvrdim.

I opet počinješ.

Život je predivan! Tužan i predivan! To je sve što znam!

Za mene te zabole, i to je okej, ali misli na decu, zaboga!

Jedino što postoji je sada i to je činjenica! To sam upravo shvatila.

Slušaj, još jedan ovakav ispad i vraćamo se kući, a onda te vozim na kliniku, drukčije se nećeš smiriti. Kako ti je noga? Rekla si da te boli.

Otekla je!

Od čega to?

Ne znam. Od života.

Znaš, one igle su dosta opasne.

Malo je otekla, to je istina.

Pazi, u svakom slučaju je najbolje bolovati na maternjem jeziku. Naći ćemo neku skupu privatnu kliniku, tvoj tatica će srediti, šta misliš?

Ali, šta će biti s dečacima?

Šta može da bude, čuvaću ih.

Zakuni se pred Bogorodicom.

Prestani!

Ne, zakuni se!

Uz drmusanje, pošto su propustili da zakoče i pred narednim ležećim policajcem, sišli su sa mosta i nastavili asfaltnim putem, pored žbunova koji su se nadvijali nad betonskim obalama reke.

Slušaj, veži pojas, važi? Kako to nemaš pojas? Ako nas zaustave panduri predstavu nemam odakle ćemo platiti kaznu.

Svejedno su se osvrnuli.

Tada su lutali usred noći, obećali su jedno drugom da će otići na najbližu kliniku i pravo u porođajnu salu, obećali su i da će stići na vreme ali se nekako sve izjalovilo.

On je s naporom pokušavao da razazna natpise na putokazima iza kišne zavesе, ona je trpela, ruku spuštenih na natečenom trbuhu, morali su da pređu tu prepreku, kao i sledeću, tek je ispod mosta svetlelo crveno svetlo.

Zaustavio je i izašao. Raspitaće se. S naporom se izvukla za njim. Vukao ju je unutra, nije joj se dalo. Ipak, trebao im je predah od tog skućenog prostora punog bola i urlika, odavno ga je molila da izađe na vazduh. Uz to, ostali su i bez benzina.

Pridržavao ju je, teturali su se kroz blato do podnožja mosta. Auto-put je bio visoko iznad njih. Ispod prvog kamenog svoda našli su gomilu kartonskih kutija. Savila se, nije mogla dalje, ovde joj je makar karton pod leđima.

Ispružila je raširene noge, pokušala je da strgne suknju, on je skupljao rite kraj njenih bokova koji su drhtali, grudi pune mleka poskakivale su u ritmu udaha kao mehovi, srolao je džemper i postavo joj ga pod glavu, to je dobro uradio.

Besno je udarila potiljkom u svoj novi jastuk dok se vrpjola, a njen krik, gotovo životinjski, odbijao se od gvozdene konstrukcije mosta.

Trudio se da je ne oslepi baterijskom lampom, možda nije ni želeo da je vidi tako izobličenu, sa slinama u uglovima usta. Neprestano je plakala, nestvarno veliki stomak izdizao se poput đuleta.

Klečao joj je kraj nogu, lampu sa čela usmerio je u krvavi otvor iz kog se pomaljala glavica. Čekao je, spreman da uhvati plod. Glavica je izranjala, a zatim je lagano iskočila napolje. Kao da je nekakva snažna ruka pritisla ogromni stomak i istisnula njegov sadržaj. Novorođenče je iskliznulo i mekano mu pljesnulo na dlanove. Pupčanu vrpcu je prvo osetio, a tek onda ugledao. Podigao ju je iz mase krvi i sluzi, a zatim je presekao džepnim nožićem. Posmatrao je zakrvavljeno detence. Dečak je, uverio se. Obrisao mu je usta. Pokušao je da mu obriše i okice, male poput zrna pasulja, na šta je dete slabašno pisnulo. A onda je zavrištalo.

Verovatno zato nije ni čuo korake. Ni glasove. Kiša više nije padala toliko jako, ali dečakov krik je na njega svejedno delovao zaglušujuće.

Prilazili su im iz dubine mosta, sa sasvim druge strane građevine.

Sonja je ležala na kutijama savijenih nogu. Iz kvrgavog stomaka još uvek nije iščileo sav bol. Najgore je prošlo, ali joj se na licu i dalje jasno videlo da pati.

Ti koji su pristizali, crni tipovi, polako su ih okružili. U farmerkama, vindjaknama. Jedan mlađi osvetlio je upaljačem, drugi je imao bateriju, pokazivao je na mališana u tatinim rukama.

Užasnuti tata je bez otpora pružao detence prema došljacima i smešio im se gotovo se izvinjavajući. Treptao je kako ga ne bi zaslepli. Na jednom dlanu držao je sklupčano, uplakano dete, drugim je stezao nožić.

Starac sa dugom, sedom kosom koja mu je padala preko lica pratio je trag svetla sve do slabašnog, krvavog tela. Mladići su govorili nešto sebi u bradu, neko se nasmejao. Iz tamnih dubina mosta pristizali su novi gosti, donovi su škripali po šljunku, vetar je ka njima nanosio kapi kiše, mumlali su i domunđavali se. Klečećem tati se, dok je pritiskao sina uz sebe, učinilo da u prirodi ima svakakvih zvukova, i da upravo sada svemir izvodi svoju simfoniju, a nebesa se raduju i iskazuju podršku.

Ipak, to su bili samo ljudi. Stoga se uspravio i, kada je shvatio da u jednoj ruci i dalje ima otvoreni nož, krvav i sluzav od pupčane vrpce, usmerio njegov vrh prema došljacima.

Sa va? dugokosi starac ga upita.

Sa va bjan!

Šak om porte l kuto, reče sedokosi i uze mu nož iz ruke.

Svuda oko nje bile su žene. Gomila devojaka. Okružile su je, popravljale joj uzglavlje, hladile i kvasile izmučeno telo. Vodu su ponele sa sobom, nekoliko komandi i najmlađe među njima izgubiše se u tami pod mostom.

Krenuo je za njima. Mališana je nežno pridržavao obema rukama. Majka je poluotvorenim očima posmatrala bandu oko sebe. Lice joj je i dalje bilo belo kao kreč.

Posmatrao je Sonju koja je ponovo zauralala. Stomak je ponovo počeo da se drmusa. Trzala se, vrištala i širila noge. Jato usplahirenih pomoćnica ju je smirivalo, držale su je za ruke, brisale čelo.

Mislio je da neće biti u stanju da se pomeri, ali ga je sila veća od njega ipak pomerila ka njoj, ka toj gužvi. Među glavama i laktovima žena video je široko razmaknuta bedra. Iz njenog tela promaljalo se nova glavica, još jedno dete stizalo je na svet.

Tada su im pomogli. Stvarno su im pomogli. U njihovom kampu bilo je vode, tople vode, koliko god je trebalo. Te njihove musave bebice sjajno su podnele prvo kupanje. A neko se napokon setio i da pozove kliniku.

Sonji su za put poklonili punu korpu flašica, benkica, uvozne vate, limuna i raznih slatkih plodova koje nikada ranije nisu videli. A starac je, kao jedan od poslednjih prijateljskih gestova, tati vratio nožić u ruke. Obrisan, naoštren. Da, tada je to dobro ispalo.

Ovoga puta su most prešli bez incidenata, ostavivši prašnjavi krajolik daleko iza sebe.

Nego, rekao si bolest? Sonja je nastavila hrapavim jecajem, svojevrsnim glasnikom novih neprijatnosti.

Ta reč kao da je iz drugog sveta, više se ne koristi! objašnjava dok povlači rukave kaputa, a iz džepova suknje vadi svoj narkomanski pribor.

Odmah zatim joj tata objašnjava kako je njeno trenutno, iskrivljeno stanje svesti sadržajnije, zabavnije i pruža čoveku više od svesti onoga ko ne koristi nikakve otrove, nije objektivan, rob je navika.

Baljezgaš! To sam mogla da slušam i kući, budalo!

I stariš, nemoj da misliš da ne stariš. Ujutru jedva da možeš da otvoriš oči. Stalno nešto mračiš, i ugojila si se.

Šta to pričaš? Znaš da me boli noga!

Pazi, to ti neće proći, veruj mi. Nikome to ne prolazi. Nema tu leka.

Nemoj da me plašiš!

I stalno se nešto žališ, jesi primetila? Ranije nije tako bilo.

I pošto je ovoga puta, za promenu, izvukla srebrnkastu ampulu, oteo joj ju je iz ruke i bacio je negde u dno kombija.

Istog trenutka ga je zveknula. Ume majstorski da udari. Na njen plač su se već privikli, svako drugi bi se verovatno zaledio kada bi je čuo. Oni samo zatvore unutrašnje uvo. A tata okreće volan pored

kola koja im idu u susret, a čiji putnici besno gestikuliraju, njihova lica već nestaju u zaboravu, za to vreme ona se naginje pozadi, grli dečaka i naslanja glavu na njegov oznojeni vrat.

3. *Šarlvil, les poètes maudits**. Sakupljanje namirnica. Priprema za nastup. Brile i dalje. Do Minhena. Zoščenkov kraj. U zemlji kulera.

A znaš šta je napisao Šarl Bodler? Da Belgijanci nisu ljudi, tata se kroz prozor smeje šaćici promotera u kabanicama koji se kreću prema parkingu smeštenom kraj gradskog centra za kulturu.

Takođe mu se u Belgiji navodno zgadio ukus cigara, ali nije mogao da prestane, pa je to bilo dosta neprijatno, tata pojašnjava porodici tokom izleta u pogranični supermarket.

Odvuci ga, ramenom trza u pravcu mladića koji ih prati između rafova i nijednog trenutka ih ne ispušta iz vida.

Mama u jednoj ruci drži malog, dečaka vuče za kapuljaču i strovaljuje se detektivu u naručje, a zatim jezikom koji znaju u svim zemljama iskazuje: vode! Dok njoj iz oka teku glumačke suze, tata je već šmugnuo pored kase, i ubrzo zatim iza ugla supermarketa porodici deli švajcarske čokolade i komadiće dimljenog mesa, kao i bombe s vitaminskim rastvorom koje čuva u kesama u kojima zvanično leži samo kroasan, njega je platio, nego šta. Mami se, međutim, nije dopalo kada je iz nogavica izvukao minijaturne flašice Džima Bima i Džeka Denijelsa i objasnio dečacima da su samo za njega.

Neverovatno da na kasama nemaju senzore kao na aerodromu, no, uskoro će ih uvesti, a do tada smo mirni.

A gde smo uopšte, Sonja se protegla, i sama umotana kao Mavarka, dok slinavom maramicom briše dečakovo lice umrljano od čokolade, a pod rukama čvrsto steže plen.

Šarlvil, objašnjava tata. I odnekud iz rukava izvlači zaglavljene konzerve sardine. Kamere prekrivam odećom, pojašnjava, to sam naučio

---

* Fr.: Ukleti pesnici. (Prim. prev.)

još u socijalizmu, imao sam ortaka koji je umeo da uđe u Tuzeks u Poljskoj ili Mađarskoj u bermudama a izade s tri para farmerki na sebi, iza ćoška smo delili plen, trajalo nam je po nedelju dana, eh, mladost!

U koliko danas nastupam?

A jednom u Njujorku, tamo sam imao poznanika koji je imao posebne džepove našivene na kaput, tamo su se krale knjige i, zamisli, stejkovi, jednom je na skupu monografiju spustio stejk koji je maznuo iz zamrzivača, truba, a ja sam živeo sa curom koja se mrštila dok sam pržio meso. Ukradeni stejk? Neću to da jedem. Za nju je to bila normalna krađa.

Cura?

Jedna od onih koju sam poznavao pre nego što si ti došla na svet.

Hmmm.

Daj, molim te, to su bili samo dušeci na kojima sam vežbao pre nego što sam tebe upoznao. Da bih mogao da te zadovoljim. Da, ja sam uvek krao samo hranu, i to malo, ništa nisam imao. Moj junak je bio Gavroš. Ona scena kad ukrade gusku da bi nahranio dvojicu izgubljene braće uvek me gane. Jednom ćemo je odigrati! Ali vaša generacija više ne čita Viktora Igoa, doduše i ne čudi me.

Sve si pomešao u jedno.

To je činjenica, a činjenice uvek idu zajedno.

Već si mi to pričao!

Izvini onda!

Zanimaj se sad nečim drugim.

Zašto?

Tokom sijeste u autu mami je palo na pamet da bi u rodnom gradu Šarla Bodlera mogli da izvedu umetnikovu pesmu „Lešina“, koju bi igrala ona, a dečaci bi kružili oko nje glumeći mušice, za to vreme on bi recitovao, ali s nadom u glasu. Iznenadila ga je podatkom da je Šarlvil rodno mesto još jednog pesničkog velikana.

Aha, ali taj je bio s Bodlerom, zar ne? Bili su homići. Ne znam gde sam to čuo.

Ne, drugi pesnik se zabavljao s tipom iz svog rodnog mesta, Sonja ga je ispravljala pogleda prikovanog za ekran mobilnog telefona.

Ma pusti ih, svi su bili prokleti.

Kako god.

Ne mogu sve da popamtim, mrmrljao je tata, a mi nismo mogli da studiramo, znaš? Ne rađa se svako u plišu! S tolikim pogodnostima. U slobodi! Kao dete plišane revolucije, Sonja, da, na tebe mislim!

Slušaj, jesi li uopšte maturirao?

Znaš da jesam, i to sa odličnim uspehom, imam diplomu negde u koferu.

Hehehe!

A kada su me peglali u istražnom, to ti nisam pričao?

Ko to?

Pa, StBovci*. Tada je toga bilo, znaš...

Pusti. Meni je tata pričao.

Je l'?

Doduše, on je bio na drugoj strani.

E pa, tako sam se našao u sanatorijumu, na arteterapiji. Bila je jedna sestra, više njih zapravo, koje su mi donosile knjige, i pacijenti, radovali su se kada sam recitovao. I jedna doktorica, psiholog, bila je uvek na mojoj strani.

Aha, sigurna sam.

U osnovi, postala mi je sluškinja. Ludaci su imali šetnje, fiskulturu, ping-pong i ostale budalaštine, svega toga me je oslobodila. Stalno smo bili kod nje u ordinaciji. Bila je baš dobra!

Sigurna sam da je bilo dobro.

Nikako nisam hteo u vojsku. Ko zna gde bi nas Ruje poslale? U Avganistan? U Poljsku?

Izvukao si se...

Sad kad si odrasla mogu da ti pričam takve stvari. Ona je, izgleda, samo sa mnom imala orgazam, zato nije ni htela da me pusti odatle. Nije mi bilo baš lako.

Jadničak!

---

* StB – skraćena na češkom za Državnu bezbednost, tajnu službu u komunističkoj Čehoslovačkoj. (*Prim. prev.*)

Da, bilo je svega, ali uvek nađeš nekoga ko ti pomogne. To je to umeće ratovanja.

Kakvo crno ratovanje, molim te? Danas? Moj tata bi...čuj, ove pampersice su odlične. Sigurno misle da sam neka očajnica čim su mi ih dali.

Daj, molim te, otkud ti to! Kakva sad očajnica! To ovde ženama dele. Bogata je ovo zemlja.

Misliš?

Da.

Nakon tih reči, tata uranja u gepek, između vreća za spavanje i kofera i gomila knjiga u proširanom povezu i kutija s kineskim nudlama i rešcima i svega što tamo imaju, nekako izvlači svoju svesku i piše li piše.

Ovaj kombi je prešao boga oca, tata je potapšao instrument tablu dok jure auto-putem nošeni snagom večitih vetrova koji se opiru o krake vetrenjača, koje remete jednoličnost močvarnih predela... pričao sam ti da sam za kombi zaradio kad su Česi ušli u NATO i EU, zaradio sam na pesmama, svuda su me zvali, za boljševike sam bio kriminalac, zatvoren zbog svoje odbojne poezije, bila je to opšta ludnica! Ne ponovilo se!

To si pričao hiljadu puta. Da su ti sve uzeli...

Zanimali su ih samo balvani sa Istoka, to je bilo još u Havelovo vreme, znaš?

Da, ali sada je drukčije, znaš?

Hm.

Sada imamo probleme, znaš?

Scena se izmenila, to je jasno, ubili su spontanost bitničkog stvaranja, rekao bih, sad su svuda te usrane komisije. Milion imejlava za svaku glupost! A ni etnička strana stvari nam nimalo ne ide naruku, ako ćemo iskreno.

Vidiš da nas nigde ne zovu da se vratimo.

Tako je!

Postajemo umorni, čini mi se.

Nije isto osmisliti veće poezije i društvenu igru za porodicu,

znaš? Da ima sredinu i krajeve, shvataš? A ja sam uvek želeo nešto drugo, tome nema pomoći.

Ne lupaj. Zvali su nas i kad sam bila trudna, a koliko puta su se samo sažalili nad decom, uz tvoju genijalnost ne može da nam bude loše, znaš?

Hej, vidi gde smo! Gledaj! Pogledaj tamo... sećaš se?

Kraj puta su promicali putokazi za Briž i Dam. Uzalud joj je govorio da gleda kroz prozor, budući da je ona neprestano motrila na sinčićevu helebardu.

To je bilo tako.

Ponovo je uronio u gepek, tražeći inspiraciju koja mu je neprestano izmicala, sve dok ona nije izguglala gde su, tačnije gde se zapravo održava taj festivalčić. Na jugu Holandije, u Brileu, festival geza*...

Prosto je, čoveče, obratio se i njoj i dečacima. U Damu je umro Til Enšpigel. On je postao simbol oslobodilačke borbe holandskog naroda protiv komunističkih okupatora. To sam čitao još kao klinac. Gezi? Ko se još njih seća!

Kružila je po podijumu u kapuljači s rasećenim otvorima, napravljenoj od džaka za đubrivo pronađenog iza supermarketa, a koji ih je savršeno podsećao na inkviziciju, ona je bila u ulozi tiranina, vojvode od Albe, pružala je kandže, podignuta sve do tavanice, visoko iznad dečaka koji su predstavljali odbojne geze.

Dečak je mlatio po bubnju, oružje na gotovs, mališan je visio iznad scene u tradicionalnoj pletenoj kolvci, predstavljajući budućnost Holandije, a tata je, noseći kotur sira ispod narodne nošnje pozajmljene od rekvizitera, predstavljao moćnog Tila Ojlenšpigela. I gromko je zapevao ratničku pesmu geza:

Vojvodi od Albe utrobu raspорite,

Tom istom utrobom mu lice prekrijte!

Dečak se zaleteo prema mami, ona se zateturala i pala na njegovu helebardu, osim ubodne rane na oku dobrano je i ugruvala rebra dok se u agoniji valjala po daskama.

---

* Holandski borci protiv španskih okupatora, oslobodili su grad Brile 1572. godine. (Prim. prev.)

No, danas su samo prošli pored i nastavili dalje Nemačkom, vijugali su držeći se podalje od nekadašnjih zimovališta jer nisu blagonaklono gledali na dečake, uz to, jedan prijateljski skvot, jedno od onih mesta u kojima su imali običaj da odmore i dopune dečakov više nego raznobojan mozaik obrazovanja, takozvano školovanje kod kuće, do temelja je izgoreo, drugi je pretvoren u omladinski hostel za mlade milionere koji putuju, u jednom od kulturhausa gde je tata imao poznanike iz vremena nakon pada Gvozdene zavese sada je bila kuća za pisce pobjegle iz Egipta, Alžira, Turske, Sirije... i u ostalim mestima, gde su se ranije okupljali ljubitelji umetnosti iz Istočne Evrope sada su nikli azili za smeštaj ugroženih, umesto izvesne alternativne farme funkcionisala je nova feministička zona NO MAN – NO PIG PLACE, što se Sonji u prvi mah učinilo zanimljivim, ali je ubrzo promenila mišljenje. U drugom malenom mestašcetu našli su se usred demonstracija, a da nisu imali predstavu kakve muke muče lokalno življe, nekoliko demonstranata bilo je rešeno da prevrnu kombi koji nije želeo da ustukne, s decom ili bez njih, tata je zaradio nekoliko ćuški, a zatim su krenuli dalje, na trgove i plateau, gde su sa sebi sličnima raspravljali kako i šta dalje, vojske bednih izbeglica čuvali su nasmejani, mišićavi i do zuba naružani plavooki i plavokosi dvometraši u vojnim i policijskim uniformama, rešeni da šire dobro iz sve snage.

Sonja se umotala iz čiste glumačke navike, i pošto je ostale dame iz mase nisu oterale, dovukla je do kombija nekakve pakete s hranom i sredstvima za higijenu, kao i sredstva za čišćenje koja obično nije mogla da smisli.

Već su stigli do Minhena.

Direktor čuvenog festivala FREIES THEATER zatražio je da najpre s njim razgovaraju, a zatim i održe probu, tek će onda odlučiti u koju kategoriju festivala da ih uvrsti, festivala koji je ove godine obeležavao četiristogodišnjicu smrti Viljema Šekspira i koji je imao platne razrede, što je za njih značilo zaradu.

Direktor na stolu ispred sebe ima otvoren metalni sef u kome leže novčanice svih EU boja. Lep je to mladić, sjaj njegovih zuba u harmoniji s bleštavim kožnim cipelama, očigledno pravljenim po

meri, stvara akord koji umorni glumački par čini pomalo nervoznim. Direktor preko čela pada umetnička lokna, a dok govori o književnosti oči mu prekriva sanjiva koprena. Pogled mu je zamućen, nestalan, pomalo helderlinovski, tata oduševljeno šapuće mami.

Kroz širom otvoreni prozor kancelarije u prizemlju pruža se pogled na ostale glumačke trupe u različitim stadijumima probanja ili dangubljenja. Tatarska trupa Krimska zora upravo se zagreva. Gruzini iz udruženja Tatova oštre svoje sablje. Napolju je veselo i živo, tek se tu i tamo primećuje pokoji plašljivi Avganistanac s turbanom, ili nekoliko Čečena iz izbegličke kolone kako bauljaju preko trga. A grupa autentičnih narodnih muzičara iz Ukrajine upravo izvlači bakarnu rđu iz instrumenata, na opštu radost raseljenih mališana. Ipak, tati na čelu izbijaju graške znoja.

Zašto smo sada morali da najavimo učešće imejlom mesecima unapred, ovde sam već iks puta nastupao, dođavola!

Da, kaže da smo morali!

Ranije je bilo dovoljno da dođemo na vreme! I svima je bilo lepo! Svi su me znali!

Misliš, u Havelovo vreme?

Ne, tada je bilo manje trupa, krotko će tata.

I moraš da mu objasniš kako to da se u Zimskoj bajci pojavljuje praotac Čeh.

Pazi, Antigon dolazi do češke obale, a mornar viče: Pažnja! Ovde vrebaju divlje zveri! I pojavljuje se praotac Čeh!

Nešto mu se tu ne uklapa.

Vidi, dosta je alternativno. Ali, ipak smo Česi, a to je jedino Šekspirovo delo u kome se Česi pominju, moći će da se izvede. Imamo na to pravo!

Kaže da se ne slaže.

Jesi li mu sve lepo prevela?

Znaš da jesam.

Slušaj, kaži mu...

Nećemo više da se mučimo! Idemo, dođi.

Utom se kulturhausom razlegao glas prepun užasa. Krici su odzvanjali čitavim prizemljem, ispunili su i prostoriju u kojoj su

stajali pred direktorom. Ovaj se unervozio, klimnuo glavom, projurio kroz vrata.

Glumica koja im se pridružila iz susedne sobe predlaže Sonji da dečaku prekrije oči.

Uvaženi i širom sveta poznati šekspirovski glumac, ruski genije Zoščenko, otelotvorenje između ostalih Magbeta, Kalibana i Džordža IV, ležao je na krevetu u lokvi krvi. Iz grudi mu je virio bodež. Bogato izrađena drška oružja još uvek je podrhtavala. Direktor je vrisnuo i izvadio mobilni iz džepa. Čitavo dvorište nagnulo je na otvoreni prozor, usledili su beskrajni, jezivi krici.

Neće nas! Možda njegov šef to čita, znaš... mama ironično kaže dok koračaju između barica ulja na parkingu.

A možda je samo namirisao prevaru!

Takvim tipovima jednostavno postmoderni, alternativni, multikulturni pristup ništa ne znači!

Već je mator!

Sve je to sranje. Ali, ono sa Zoščenom je bilo ludo, znaš? Misliš da će otkazati festival?

Ti misliš samo na sebe. Jadni Vitalij Semjonovič, možda je imao porodicu. Šta misliš, ko je to uradio?

Teško je reći. Uz to, s Rusima nikad ne znaš! Možda se zbog nečeg rastužio, zvezde su mu se složile, ko zna... ja sam ga jako voleo.

Ne moraš od svega da praviš šalu. Ponekad nisam raspoložena. Šta sad da radimo. Ponestaje nam para, gospode!

Ne uzimaj ime Božje uzalud. I bez nadoknade. Možda se desi neko čudo.

Sad me namerno provociraš! Ti si hohštapler i egoista i manipulator!

Slušaj...

I alkoholičar i klovn i ludak!

I meni je žao, nemoj da misliš da nije.

Gospode Bože, u Trenčinu na Pohodi si mi rekao da sam najbolja! To je bilo lepo. A ja sam ti toliko verovala!

Govorio sam istinu!

Uaaa, jao!

Čuj, Sonja, uvek sam zamišljao da će u Zimskoj bajci rečenicu o češkoj zemlji u ulozi mornara izgovoriti naš sinčić!

Šta?

Pažnja! Ovde vrebaju divlje zveri!

Gospode Bože! Da naš sin to vikne!

Možda progovori! Možda mu tako dođe!

Kad bi samo! Sonja se rasplakala i klekla i zagrlila dečaka, plakala mu je ravno na vrat.

Slušaj, Sonja, razmišljam o ovim ubogim izbeglicama iz bombardovanih domova kojima su pobijene porodice, koje su preživele mučenja, oni jadni ne znaju šta će biti... nama je stalno tako!

Nosi se!

Idemo do Budimpešte a onda u Slovačku, hoćeš, Sonja?

Molim?

Slovačka, to je skoro kuća. Da pljuneš i stigao si do Sazave. Pričao sam ti kako su moj tata i brat tamo organizovali čuveni motokros, motociklističke trke.

Hiljadu puta si pričao koliko ti je bilo teško.

Brat i ja smo se stalno kupali u štali. On je dosta stariji. Tata je u štali držao motore.

To su sad starudije! Prepotopske mašine!

Motokros u Poržičima na Sazavi je sasvim slučajno velika stvar!
Do dana današnjeg!

Sigurno.

I ja hoću da ga dečaci vide!

Ozbiljan si?

Uđi prvo ti... hajde, držim ti vrata. Dečaci, dosta brbljanja, hajde, sedite! Idemo kući, u Slovačku!

Kući? Možda si ti iz Čehoslovačke, dedoslave, Sonja dobacuje sa svog sedišta.

I nikada neću preboleti što smo se razišli sa Slovacima. Vidi, ja ću do smrti biti Čehoslovak, ali su moja deca samo Česi. Kao i ti. Kako je to biti samo Čehinja? Ne osećaš se siromašnjom?

Zašto?

Uvek ću Čehoslovačku doživljavati kao svoju zemlju, pesnicama je udario po tabli, pljunuo kroz prozor i zatrubio.

Zašto?

Navikao sam.

Nije to ni toliko bitno, rekla bih.

Imaš pravo.

Ah!

Molim te, nemoj da plačeš. Uplašićeš dečake, nema razloga za plač.

Pomaže mi.

A da, to da.

Više ne smem ni da plačem.

Možeš.

Retke kapi kiše udaraju po prozorima. Potočić zavija neposredno kraj odmorišta, peni se, skače u betonskom koritu, novi talas vode juriša napred.

Pospana Sonja gura tatu razbarušenom glavom.

Onda, idemo?

U neverici zuri u svežnjeve novčanica, plavih, ružičastih, ali i zelenih, žutih i ljubičastih, koje on prevrće po dlanovima. Pogled joj se spušta na pod, tamo je sef.

Sjebao si nas. Ludače.

Ali, ne. Niko nije oštećen! Oni su osigurani. Sto posto su sve unapred dogovorili, izvući će se, ne boj se!

Zatvoriće te!

Ma kakvi, prikriće sve.

Misliš?

Čuj, seti se na šta je ono ličilo. Sve sami bolesnici. Neće pokretati istragu!

Spustio je prozor i bacio ispražnjen sef u jarak.

Na kolenima je, ovoga puta, preko ispisanih svezaka razvukao auto-kartu.

Moramo preko Mađarske, tamo ćemo igrati, siguran sam.

Hoćemo?

Naravno. Mađari su savršeni, pravi kuleri.

Misliš?

Videćeš!

4. Banjski momenti. Direktor za petama. Gde sakriti novce. Stanica Keleti. Ivan i Vaska. Drama u bazenu. Plivačka tragedija. Ko glumi Otela? Odakle je odleteo Igić?

VEČNA MLADOST REČI – NAŠ SVET – ŠEKSPIR 400 – BUDIMPEŠTA! Stoji na plakatu u festivalskoj kancelariji iz koje je upravo izašao nasmejani tata.

Nastupamo odmah posle Otela, obaveštava porodicu, nos mu je zaronjen u program, vetrić s reke koja okružuje Margitino ostrvo drmusa mu stranice u rukama.

Gledajte, ortaci i ja smo svuda tamo spavali, tata pokazuje na okolno rastinje. Ali, sada idemo u najbolji smeštaj u našim životima, moći ćemo da se tuširamo do kraja sveta, videćete kakva je to raskoš. A i mađarska kuhinja je odlična!

Mama se osmehuje i klima glavom dok tata govori o slasti i užicima koji ih čekaju u proslavljenim termalnim kompleksima smeštenim u samom srcu Budimpešte.

Zapahnuo ih je vlažan, ne i neprijatan zadah iz slankastih korita, a kroz proreze u ogradu posmatraju plivače kako plutaju na površini vode. Ima i onih koji umočeni u vodu čitaju, izuzetna mađarska voda okrepljuje i šahiste dok u dugačkim promišljanjima između poteza mokre kraj sebe... na veštačkom ostrvu, kraj uzburkane vode, grupa ljudi umazana blatom iznova se maže novim blatom, nastaje i okršaj; blatnjavi ljudi međusobno se gađaju krupnim grudvama blata. Dečacima se vrti u glavi od sveopšte cike i vriske, i po celoj koži osećaju slani znoj. Malo dalje su drvene kabine, kiosci puni đakonija i, pre svega, zelena površina na kojoj se gosti sunčaju ili na drugi način odmaraju.

Jee, široko se smeši mama, ovde ćemo se baš odmoriti. Plivaćemo. A onda idemo kući! Dečaci, konačno ćete videti rodnu grud!

Jasno, dodaje tata, ima i da se svečano obučemo. Vidi nas kakvi smo!

Da, da, kaže mama.

Kupićemo brdo poklona, nastavlja tata, opustošićemo sve dućane koje usput budemo našli, videćeš! Dok cigla na cigli ne ostane!

Tako je!

Još današnja predstava, i frr...

Nego šta!

A pazi, kući, mislim na Češku, možemo da osnujemo sopstveno pozorište! Ladno!

Sačekaj s tim...

Prvo da odmorimo malo, naravno.

A dečaci...

Moraju u školu, znam! Pazi, moći ćemo da imamo najbolje doktore, najbolju negu, sve. Budi bez brige!

Da, da, mama klima glavom, najednom joj ponestaje vazduha, proredio se... otečena noga je probada, povlači dečaka za kapuljaču do najbližeg kioska, kad god se spotakne cima ga za rame.

Vidi, Sonja, onaj Otelo me je zadivio.

Sonja kupuje vino. Drže ohlađeno.

Zamislite, gorila ga igra! Opasna je to produkcija, belu devojkicu davi životinja. Hoćemo da sednemo? Baš je vruće. Dečaci, kolu, đus? Uzmite oba! Vidite, tu smo!

I jesu. Tik do njih je banjski parking, mogu da drže na oku svoj karavan. Smeštaju se na klupice, piju piće, jedu hot dog, sendviče, kokice... tove se dakonijama iz kioska, tata je ovaj put kupio sve... šta se kome prijede, to tada istog trenutka donosi iz kioska, papiri i ostaci hrane uredno završavaju u kamenoj korpi za otpatke.

Pazićemo na red i štedaćemo, sad kad smo zajedno! Raduje se.

A s tom majmunicom... možda među Mađarima nema toliko boraca za prava životinja, mama će.

Ne, pazi, možda je pobegla iz zoološkog vrta. Ili cirkusa.

Što da ne? Gorile su inteligentne!

Deco, slušajte mamu! Gorile su inteligentne skoro kao ljudi. Možda su i mudrije? Zašto ne bi mogle igrati u pozorištu? Mama ima pravo.

Da, da, radosno dodaje Sonja dok pretura po džepovima suknje.

Dečaci, hoćete neki časopis? Mi smo imali samo pionirske gluposti, vama je super! Hoćete o Marsovcima ili o Indijancima?

Na mađarskom su, ne razbacuj se, molim te...

Ali, slike su iste kao kod nas. Znate šta, dečaci? Kupiću oba. Možete da se menjate. Braća ste, neću da čujem da se svađate.

Isuse, uzviknu mama i trgnu bočicu s tabletama tako snažno da je uz prasak udarila zube.

Oboje ga vide.

Komesar. Momak iz Minhena.

U istoj garderobi kao pre, kao da ih je u stopu pratio. Stoji kraj njihovog auta. I naginje se ka prozoru, viri unutra. A prstima dobuje po haubi, pući usta, kao da zviždi. I propinje se na vrhove svojih ulaštenih cipela i zagleda im karavan. A u ruci drži mobilni.

Tata ih sklanja iza kioska. Smesta. Kriju se iza kioska i kamene korpe za otpatke.

Mama se saginje, leđima se naslanja na zid od dasaka, mališana drži u naručju. Dečak se odguruje od nje, i on viri iza kamene korpe.

Sonja?

Hm.

Ako te bole ruke, daj mi ga!

Sad me sve boli.

Pazi, malo ćemo sačekati, on će nestati, nije to ništa!

Mi moramo odmah da nestanemo! Zabole me za auto, ionako je star i izandao. Mobilnog mi je žao. Htela sam da se javim tati!

Sonja, ako...

Idemo da se smestimo, zar ne? Papire imamo, šta je sad?

Sonja, kako da ti...

Pare su kod tebe, je l' da?

Sakrio sam ih u starom izdanju Mobi Dika. U onom dotrajalom, Pingvinovom. One nove broširane bi neko možda i odneo, ali Melvil je odrpan. A Zločin i kaznu imam na ruskom, to niko ne bi ni pogledao!

Molim? Nemaš pare kod sebe?

Uzeo sam samo za trošak. A to smo već potrošili.

Ne, samo to ne.

Sakrio sam deo i u jeftinom Don Kihotu. Tamo niko ni u ludilu ne bi gledao.

Teturaju se preko Margitinog mosta, nasuprot vetru koji fijuče nad Dunavom, na trenutak joj je došlo da privuče dečake k sebi i skoči, suknja bi samo zalepršala... ali ovde na Dunavu to sigurno svako pomisli, kaže sebi.

Pravo na stanicu! Čuje iza svojih leđa. Na Keleti! Tamo ćemo se odmoriti! Umićemo se! Tamo smo iks puta spavali, nikakav problem, jednom su me tamo i zatvorili... tata viče u vetar koji mu u susret nosi papiriće i prašinu, polako se približavaju obali, a to je dobro, pošto Sonju otečena noga prilično usporava.

Zašto li su te pustili!

To je bilo još u doba socijalista, nemaju to u bazi, opusti se...

Probijaju se prema železničkom peronu kroz reku ljudi, prolaze pored policijske stanice i štanda humanitarnih radnika, neprimetno se priključuju nepomičnoj rulji, ljudi stoje u redovima od pet, deset, deca su im u rukama.

Napokon prolaze kroz vrata i dospevaju u kamp, sedaju kraj rančeva, ravnodušni prema povcima i žurbi putnika... Klali su nas, silovali.... mladić zgrčen nad ekranom laptopa kuca reči... gonili su nas, ubijali... spuštaju se na kartone, daske, buka i gungula stanice prolazi oko njih... prosili smo, plakali... planine nas nisu sakrile, ljudi nas nisu sačuvali... izašli smo na more, preživeli smo... mladić kuca usred zaglušujuće buke odlazaka i dolazaka... put nas ne vodi nikuda, ali smo barem na zemlji.

Ajjj, mama je zaječala budući da joj je na nogu stao užurbani emir koji je upravo pristigao, u vrećastom odelu i sa zelenim zamotuljkom ispod ruke... povici i buka ispunjavaju peron sve do tavanice, uzdižu se kao kipuća voda i prete da se preliju preko ivice.

Rekao sam vam da ovde može da se prespava. Makar nismo gladni!

Idiote!

Prodavci pokraj njih guraju kolica sa sendvičima i novinama, putnici vuku kofere na škripavim točkićima, u jednom uglu se klati usamljena, visoka pojava, lebdi nad gomilom... a dečak primećuje nekakav uzburkani, nemirni žar u očima tog čoveka, visokog starca, jeste, dečaku se čini da je... okreće se. I maše ka njemu! Dečak povlači mamu za suknju. Tatu grabi za ruku. I zastaje. Zuri u tog čoveka.

Drago mi je, dečko, da te sve zanima. Tako, sve dobro pogledaj! Ko zna, gde ćemo otići odavde.

U zatvor, možda? siknu mama.

Visoki starac se odlepio od ugla iz koga ih je posmatrao, nesigurnim korakom krenuo je kroz reku izbeglica, da, probijao se između turbana i fesova i šešira, pravo prema njima.

Kretenu, sve si upropastio! Još smo i decu doveli...

Iz maminih usta kreće bujica psovki, mališana je čvrsto privila na grudi, dečaka povlači za ruku, povlači ga toliko da mu kreću suze, izvrće mu zglob.

Utom je jedan putnik točkom kolica krcatih teglama s paradajzom i paprikama mami ponovo prešao preko bolne noge i istog trenutka nestao u glasnoj, mračnoj gomili koja se valjala dalje poput ogromne senke.

Auuhnosiseutrilepe...

Sonja, pusti ga! Sonja! Nasloni se na stub! Dečko moj, ne možeš tako... tata mu rukavom briše suze kojih najednom ima svuda po bradi, oko nosa, na licu.

Ti plačeš, a već si veliki, a tvoj mali bata ne plače.

Pazi, on nikada... Sonja se oglasila iz polučučnja.

Ugledaj se na mlađeg batu!

Ali, on nikada ne plače, jesi li primetio?

Sva deca plaču, i ti si plakala. I ja sam plakao.

Ali, on nikada ne plače.

Onda je to dobro, onda znači da je jak. Jak dečko, kažem ti.

Mislim da ne ume.

A to je dobro, zar ne?

To je loše. Jako loše.

Daj, tebi uvek nešto smeta!